

ФОРМУВАННЯ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ

*П. В. Бобринцев, аспірант, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
bobryntsev@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-0101-0111>*

Методологія дослідження. Дослідження базується на використанні системного аналізу, а також методів наукової абстракції (при розгляді сутності поняття «резильєнтність економічних систем»). За рахунок методу класифікацій структуровано рівні прояву резильєнтності. Метод загального й особливого дозволив визначити специфічні види стійкості підприємств.

Результати. У статті проведено всебічний аналіз концептуальних підходів до розуміння резильєнтності економічних систем як ключового показника їхньої стійкості, гнучкості та здатності до адаптації в умовах глобальних викликів і високої невизначеності. Автори відзначають, що сучасна економічна наука дедалі більше розглядає резильєнтність не лише як здатність системи до відновлення після негативних впливів, а й як динамічний процес трансформації, що забезпечує збереження функціональності й розвиток у нових екзогенних умовах. У результаті дослідження виділено два основних підходи до трактування резильєнтності. Перший, інженерний (механістичний), орієнтований на швидке повернення системи до початкової точки рівноваги після шоківих подій, де головним критерієм є здатність до реституції. Другий — адаптивний (еволюційний) підхід, який наголошує на ролі структурних змін, інновацій і гнучкості як відповідь на зовнішні стресори, що дозволяє системі не тільки відновлюватися, а й перебудовуватися у відповідності з новими викликами.

Новизна. Автором статті обґрунтовано необхідність синтезу цих підходів у рамках інтегрованої моделі резильєнтності, де процес початкового відновлення балансу поєднується з подальшою адаптацією та інноваційним оновленням системи. Запропоновано авторське визначення резильєнтності, яке трактує її як багатоаспектну характеристику економічної системи, що проявляється на різних рівнях: мега (макросистема), мезо (організаційно-регіональний рівень), мікро (підсистеми та окремі підприємства) та індивідуальний (персонал і окремі агенти). У статті також структуруються рівні прояву резильєнтності, визначаються специфічні види стійкості, які їм відповідають, зокрема, національна, регіональна, організаційна та особистісна резильєнтність. Акцентовано увагу на принципах ефективного управління резильєнтністю, що базуються на проактивності, міждисциплінарності, системності та стратегічній гнучкості.

Практична значущість. Отримані результати можуть стати методологічною основою для формування політик підвищення стійкості економічних систем, а також розробки адаптивних стратегій розвитку підприємств, регіонів і держав у посткризовий період, сприяючи посиленню їх конкурентоспроможності та стійкості до майбутніх викликів.

Ключові слова: резильєнтність, економічна система, адаптивний підхід, інженерний підхід, багаторівнева модель, стійкість, трансформація, інноваційність, адаптація.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується зростанням частоти та інтенсивності кризових явищ, спричинених як глобальни-

ми факторами (пандемії, конфлікти, фінансові та енергетичні кризи, кліматичні зміни), так і внутрішніми дисфункціями на рівні національних економік. У цих умовах особ-

ливо актуальним стає питання забезпечення стійкості та відновлюваності економічних систем.

Резильєнтність дедалі більше розглядається як стратегічна здатність системи не лише протистояти зовнішнім шокам, а й адаптуватися, зберігати функціональність і забезпечувати розвиток в умовах невизначеності.

Відтак виникає необхідність глибокого теоретичного аналізу та узагальнення резильєнтності як багатовимірного феномену з урахуванням його багаторівневої природи та адаптивної сутності. У контексті сучасних викликів і трансформації управлінських парадигм важливо концептуалізувати резильєнтність як системну властивість економічних систем та розробити науково обґрунтований підхід до її формування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття резильєнтності за останні роки здобуло широке визнання в економічній, управлінській та міждисциплінарній літературі. Під впливом глобальних криз, зокрема пандемії COVID-19, війни в Україні та енергетичної кризи, відбувається зміщення парадигми від стабільності до адаптивності та від жорстких ієрархій до гнучких самоорганізованих структур.

У сучасних дослідженнях запропоновано різноманітні підходи до оцінки резильєнтності економічних систем. Зокрема, [1] розроблено теорію лінійної реакції для економік типу «вхід-вихід» (ІО) з метою кількісної оцінки стійкості національних економік до виробничих шоків. Науковець [2] запропонував тривимірний індекс, який інтегрує інженерні, екологічні та еволюційні аспекти резильєнтності, базуючись на даних ВВП 1960–2020 років та аналізі 14 криз. Дослідники [3, 4] підкреслюють зростаюче значення економічної стійкості як здатності відновлюватися після потрясінь, водночас вказуючи на недостатню переконливість існуючих детермінантів, що вони дослідили на прикладі великої вибірки країн. У роботі [5] розглянуто адаптацію, реорганізацію та відновлення економічних систем після криз, а автори [6] систематично оглянули сучасний стан регіональної економічної стійкості, наголошуючи на необхідності дослідження складних каскадних та одночасних шоків.

Дослідження [7] присвячені детермінантам регіональної економічної стійкості на прикладі 284 китайських міст, де виявлено значущий вплив розвитку провінцій, розміру економіки та ресурсів на стійкість під час криз. В Україні проблематику резильєнтності економіки досліджують у низці робіт [10–12, 18], які аналізують сутність феномену, виклики та перспективи формування резильєнтності на національному й регіональному рівнях.

У праці [13] розглядається процесний підхід в управлінні цифровими трансформаціями, що є критично важливим у контексті формування резильєнтності, адже дозволяє адаптувати управлінські практики до нових реалій і забезпечити гнучкість реагування системи.

У працях [14] і [15] увагу акцентовано на ролі консолідації стратегічних ресурсів – зокрема інтелектуального капіталу, що дозволяє підприємствам формувати адаптаційний резерв для дій в умовах ризику та невизначеності.

Авторами праці [16] розкрито механізми управління розвитком підприємств через адаптаційні переваги, тобто здатність системи трансформувати свої управлінські й операційні практики у відповідь на зовнішні впливи, що, у свою чергу, відповідає базовій ідеї резильєнтності як не лише стійкості, а й здатності до розвитку через подолання викликів.

У роботі [17] досліджено вплив глобалізаційних процесів на управління інтелектуальним потенціалом, що особливо важливо в умовах постійних змін. Автори наголошують на необхідності довгострокового бачення, стратегічної орієнтації та інноваційного підходу як базових умов збереження стійкості та життєздатності економічних систем.

Отже, наукова спільнота визнає загальну потребу подальшого розвитку теоретичних і практичних підходів до формування резильєнтності економічних систем в умовах сучасних змін і викликів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри зростаючий науковий інтерес до проблематики резильєнтності економічних систем, залишаються суттєві концептуальні та методоло-

гічні невизначеності, що ускладнюють формування цілісної теоретичної бази для її впровадження в практику. Зокрема, наявна фрагментарність підходів до трактування сутності резильєнтності ускладнює її вимірювання, порівняння та інтеграцію в управлінські моделі. Відсутність узгодження між інженерним (механістичним) та адаптивним (еволюційним) підходами, а також брак єдиної класифікації рівнів прояву резильєнтності – від індивідуального до макроекономічного – обмежують ефективність стратегічного управління цим явищем.

Крім того, недостатньо досліджені механізми впровадження адаптивної резильєнтності в економічну політику, особливо в умовах нестабільного зовнішнього середовища, цифровізації, енергетичних викликів та глобальних трансформацій. Ці виклики вимагають системного дослідження багаторівневої структури та адаптивної сутності резильєнтності, що визначає наукову новизну й практичну значущість даної роботи.

Формулювання мети статті. Метою статті є узагальнення та критичний аналіз існуючих концептуальних підходів до розуміння резильєнтності економічних систем, виявлення їхньої методологічної специфіки, а також обґрунтування авторського підходу до формування резильєнтності як адаптивної, багаторівневої та динамічної властивості, здатної забезпечувати стійкість і розвиток в умовах постійних змін зовнішнього середовища.

Опис методики (структури, послідовності) проведення дослідження. Методологічну основу дослідження становлять системний, міждисциплінарний та еволюційний підходи. Для досягнення мети застосовано комплекс теоретичних і логіко-аналітичних методів.

На першому етапі проведено критичний аналіз джерел щодо сутності поняття «резильєнтність», зокрема інженерного, адаптивного, соціально-економічного та інституційного підходів. Другий етап передбачав структурно-логічне групування концептуальних підходів за змістом, типом реакції системи, інструментами відновлення, характером змін і рівнями реалізації (мега-, мезо-, мікро-, індивідуальний). В результаті створено типологічну схему та ви-

значено синергійний потенціал поєднання підходів.

На третьому етапі сформовано авторське бачення резильєнтності, що поєднує адаптивний підхід із багаторівневим сприйняттям економічної системи, систематизовано ключові характеристики та підкреслено адаптивність як центральну властивість у нестабільних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Резильєнтність (від англ. *resilience*) в економіці трактується як комплексна характеристика організації, що включає гнучкість управління, адаптивність до змін, ефективне управління ресурсами та здатність швидко відновлюватися після потрясінь [10, с.32; 11, с.17]. Важливо розрізняти поняття «стійкість», що передбачає здатність витримувати тиск без суттєвих змін, та «резильєнтність», яка акцентує увагу на здатності до трансформації та зростання на основі отриманого досвіду [8, 9].

У науковій літературі резильєнтність економічних систем трактується по-різному – як здатність повертатися до рівноваги, як процес адаптації або як стратегічна функція управління невизначеністю. Автори підтримують визначення [10, с.32], яке розглядає резильєнтність як постподієву властивість системи, що забезпечує поглинання втрат, переналаштування та відновлення завдяки внутрішнім адаптивним властивостям після різних шоків. Це визначення поєднує елементи реститутивної і трансформаційної резильєнтності, наголошуючи на гнучкості й змінності системи, що відрізняє його від традиційного інженерного підходу.

Аналіз досліджень [4, 8–12, 18] дозволяє виокремити два домінантні підходи до розуміння резильєнтності. Перший акцентує на поверненні системи до початкової рівноваги після дестабілізації, де ключовим є відновлення структури; цей підхід актуальний для мікро- та мезорівнів із фокусом на швидкості відновлення. Другий розглядає резильєнтність як безперервний процес адаптації й трансформації, характерний для мезо- та мегарівнів, що забезпечує оновлення структури системи в нових умовах. Таким чином, інженерний (механістичний) і адаптивний (еволюційний) підходи є фундаментальними концепціями для подальшо-

го осмислення резильєнтності у соціально-економічному контексті.

Обидва підходи відображають різне бачення природи стабільності систем і мають значення для вибору управлінських стратегій на різних рівнях – від національного до індивідуального.

Інженерний підхід розглядає резильєнтність як здатність системи повернутися до початкового, передкризового стану після впливу шоку. Він базується на концепції стабільної рівноваги, до якої система прагне відновитися. Основними критеріями є швидкість і повнота відновлення, а також сила стресового впливу. Ключова ознака – збереження первісної структури та функціонування. Прикладом є регіон, що відбудовує

інфраструктуру після конфлікту, або підприємство, яке повертається до попередніх обсягів виробництва без суттєвих змін.

Адаптивний підхід трактує резильєнтність як здатність системи до трансформації та формування нового, стійкішого стану. Шок сприймається як каталізатор змін, що стимулює інновації й розвиток. Головними характеристиками є еластичність, здатність до навчання і гнучкість. Прикладом є підприємство, що змінює бізнес-модель після втрати ринку, або регіон, який модернізує інфраструктуру після стихійного лиха відповідно до сучасних стандартів.

Змістовна порівняльна характеристика цих підходів представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняння інженерного та адаптивного підходів до розуміння резильєнтності

Підхід	Сутність	Критерій оцінки	Типові рівні прояву
Інженерний (механістичний)	Повернення до початкового стану	Час і якість відновлення, сила шоку	Мега-рівень (економіка, держава); Мікро-рівень (операційна діяльність підприємств)
Адаптивний (еволюційний)	Адаптація, трансформація, нова конфігурація	Гнучкість, інноваційність, структурна перебудова	Мезо-рівень (галузі, регіони); Індивідуальний рівень (поведінка особи, трудова мобільність)

Розроблено авторами.

Резильєнтність розглядається як внутрішній потенціал системи долати зовнішні виклики, забезпечуючи динамічну стабільність – здатність «згинатися, але не ламатися». Інженерний підхід передбачає повернення до початкового стану, адаптивний – конструктивну зміну і адаптацію. Ці підходи доповнюють одне одного залежно від контексту, масштабу та цілей управління.

Сучасна наука трактує резильєнтність як синергію інженерного та адаптивного підходів, які застосовуються послідовно або паралельно залежно від фази кризи, її масштабів і особливостей системи, формуючи комплексну модель реагування і трансформації.

Синергійна модель резильєнтності представлена на рисунку 1.

Сутність синергії підходів до резильєнтності полягає у поєднанні швидкого відновлення системи до базового стану (інже-

нерний підхід) з поступовою трансформацією та впровадженням інновацій (адаптивний підхід).

У практичному вимірі це реалізується через етапну траєкторію: на короткостроковому етапі домінує реактивна стабілізація, спрямована на оперативне відновлення ключових процесів; у середньо- та довгостроковій перспективі активізується проактивна трансформація, що передбачає структурне оновлення, підвищення гнучкості та здатності до навчання. Такий комплексний підхід забезпечує не лише подолання криз, а й посилення потенціалу сталого розвитку.

Резильєнтність є багаторівневою властивістю систем, що проявляється на мега-, мезо-, мікро- та індивідуальному рівнях, кожен із яких має власні особливості, виклики та інструменти забезпечення стійкості.

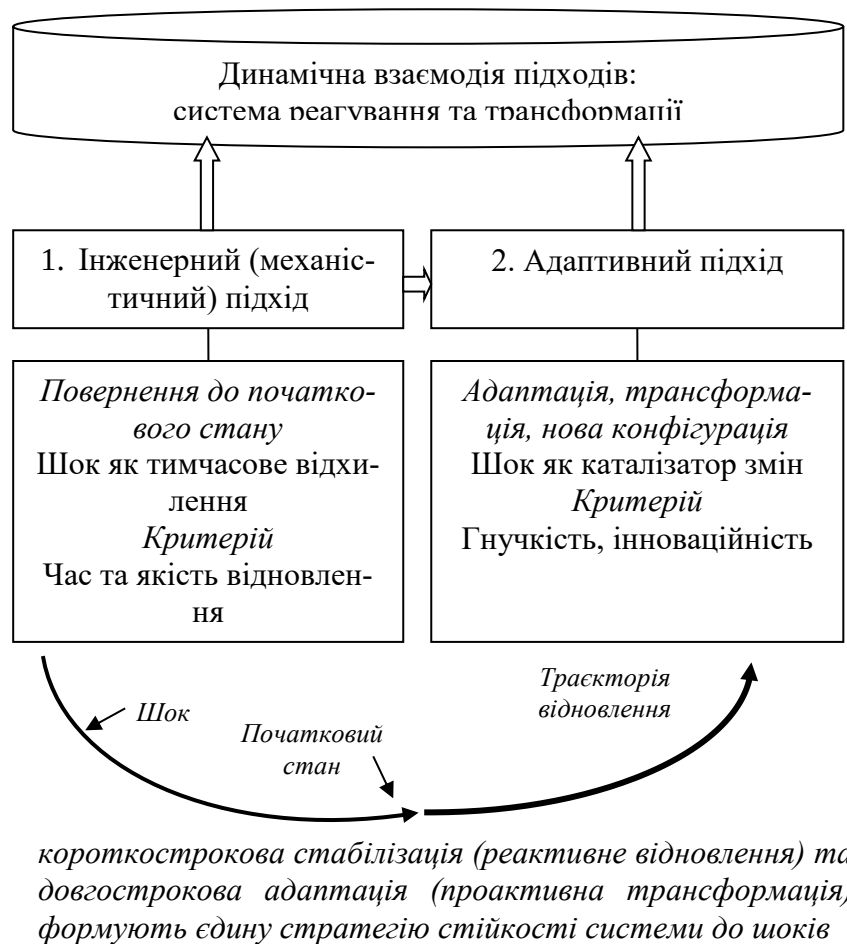

Рис. 1. Синергійна модель резильєнтності: поєднання інженерного та адаптивного підходів

На мега-рівні резильєнтність пов'язана із здатністю держав і наднаціональних об'єднань протистояти глобальним викликам (пандемії, конфлікти, кліматичні кризи) через політичну стабільність, ефективне управління ризиками та соціальну довіру.

Мезо-рівень охоплює регіони, галузі та територіальні громади, де резильєнтність формується через адаптивність політик, диверсифікацію економіки та розвиток інфраструктури, що забезпечує сталість функціонування в умовах змін.

На мікро-рівні резильєнтність стосується організацій та підприємств, здатних швидко реагувати на виклики, впроваджувати інновації та підтримувати безперервність бізнес-процесів.

Індивідуальна резильєнтність характеризується психологічною стійкістю, здатністю до навчання, гнучкістю мислення і адаптацією, що особливо важливо в умовах нестабільності ринку праці.

Таким чином, багаторівнева структура резильєнтності дозволяє комплексно аналізувати й управляти стійкістю соціально-економічних систем у динамічному та кризовому середовищі. Класифікація резильєнтності за рівнями прояву запропоновано в таблиці 2.

Узагальнена багаторівнева модель резильєнтності у вигляді ієрархічної схеми запропонована на рисунку 2.

Узагальнення синергійного підходу до резильєнтності, який поєднує інженерну стабілізацію з адаптивною трансформацією на мега-, мезо-, мікро- та індивідуальному рівнях, дає цілісне уявлення про багатовимірність і складність цього феномену. Водночас адаптивна складова резильєнтності набуває особливої значущості в умовах зростаючої динаміки зовнішнього середовища, невизначеності, технологічних зрушень та геополітичних ризиків.

Класифікація резильєнтності за рівнями прояву

Рівень	Опис резильєнтності	Ключові чинники формування	Типові види резильєнтності
Мега-рівень	резильєнтність держави або наддержавних утворень (ЄС, НАТО) у здатності реагувати на глобальні виклики – війни, пандемії, фінансові кризи, кліматичні катастрофи	політична та інституційна стабільність; ефективна система національної безпеки; здатність до самовідновлення після катастроф; стратегічне управління ризиками; довіра громадян до держави; міждержавна солідарність і підтримка.	Національна резильєнтність Глобальна резильєнтність Інституційна резильєнтність держави Системна резильєнтність суспільства Політична резильєнтність Економічна резильєнтність країни Резильєнтність державного управління тощо
Мезо-рівень	спроможність регіонів, територіальних громад, галузей економіки забезпечити функціонування в умовах змін, адаптуватися до регуляторних, економічних і соціальних викликів	адаптивність регіональної політики; розвиток місцевої інфраструктури; диверсифікація економіки; локальна кооперація та лідерство; сталість енергетичних, транспортних, соціальних систем.	Регіональна резильєнтність Галузева резильєнтність (наприклад, аграрна, промислова, енергетична) Резильєнтність територіальної громади Локальна соціально-економічна резильєнтність Інфраструктурна резильєнтність Екологічна резильєнтність регіону тощо
Мікро-рівень	резильєнтність підприємств, установ, організацій у їх здатності до стійкої роботи, адаптації, інноваційного оновлення та відновлення після криз.	гнучкість бізнес-моделі; ефективне управління ризиками; оперативне реагування; інноваційність; організаційна культура та згуртованість команди.	Організаційна резильєнтність Підприємницька резильєнтність Операційна резильєнтність Фінансова резильєнтність підприємства Інноваційна резильєнтність Цифрова резильєнтність Маркетингова/логістична резильєнтність Корпоративна соціальна резильєнтність тощо
Нано (індивідуальний) рівень	здатність окремої особи або працівника зберігати психологічну стійкість, адаптуватися до змін у робочому або соціальному середовищі, залишатися продуктивним	саморегуляція, самоорганізація; навички адаптації; готовність до навчання; стресостійкість; внутрішня мотивація.	Психологічна резильєнтність Професійна (трудова) резильєнтність Особистісна резильєнтність Когнітивна резильєнтність Резильєнтність лідера (керівника) тощо

Вона виступає провідним методологічним орієнтиром, оскільки не лише фіксує здатність системи протистояти загрозам, а й

акцентує на її здатності структурно змінюватися, впроваджувати інновації та розвиватися на основі досвіду подолання криз.

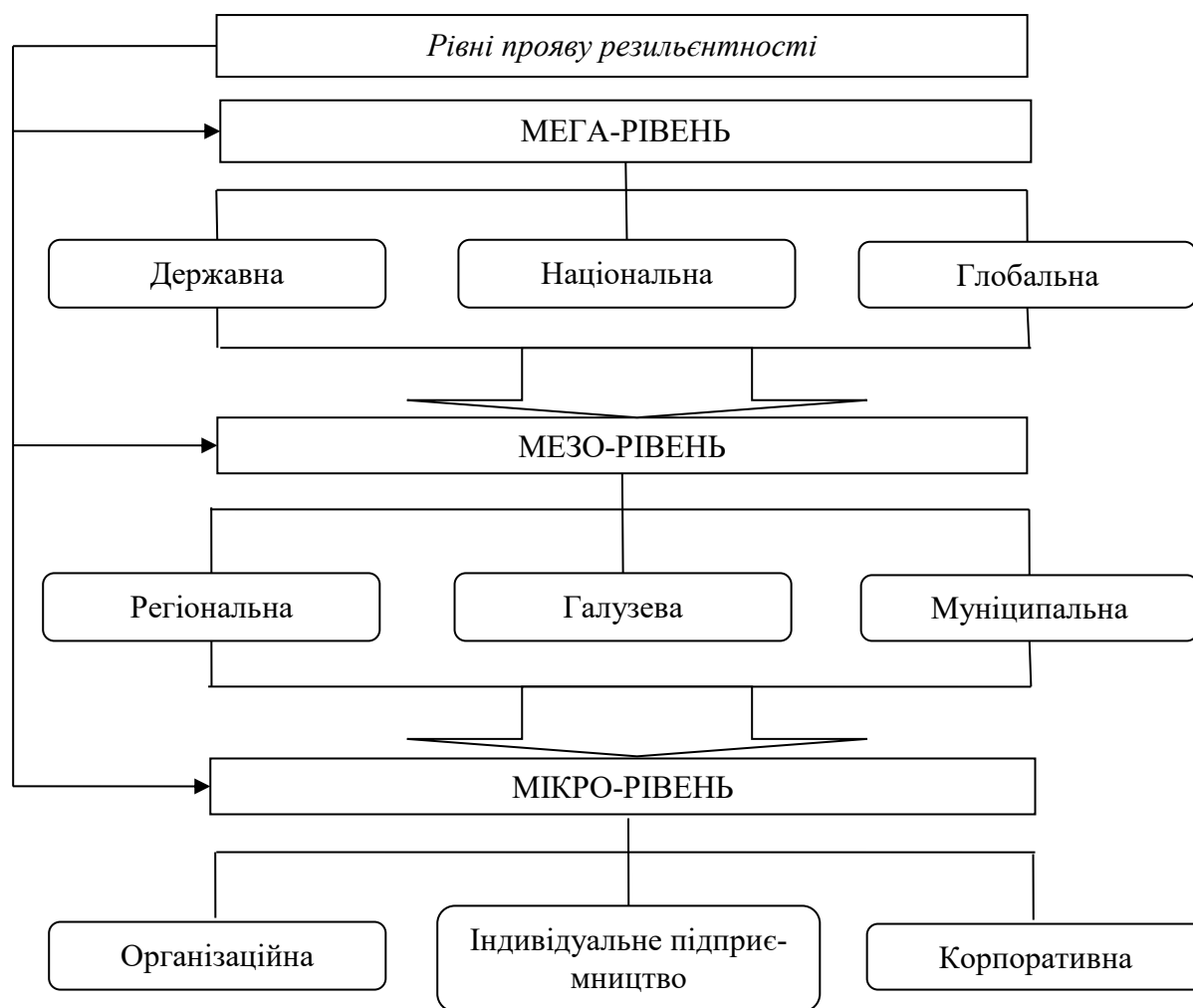

Рис. 2. Багаторівнева модель резильєнтності за рівнями прояву
Авторська розробка.

Враховуючи це, доцільним є визначення резильєнтності як здатності соціально-економічної системи адаптуватися до зовнішніх і внутрішніх викликів через гнучке реагування, структурну трансформацію та формування нової стійкої конфігурації, що забезпечує збереження функціональності та розвиток у змінному середовищі. Ця концепція узагальнює наявні підходи і акцентує ключові аспекти, а саме :

- адаптація до змінного середовища – здатність системи не лише протистояти дестабілізуючим факторам, а й змінювати поведінку, структуру чи стратегію, реагуючи як реактивно, так і проактивно;

- гнучкість і еластичність управлінських та структурних рішень – наявність альтернатив, резервів та механізмів швидкої перебудови з одночасним збереженням основних цілей;

- структурна трансформація та іннова-

ційна перебудова – глибинна зміна внутрішньої структури системи через впровадження інновацій і технологічних змін для забезпечення життєздатності в нових умовах;

- збереження функціональності в умовах невизначеності – забезпечення неперервності основних функцій і операцій, незважаючи на зміну форми чи методів реалізації;

- орієнтація на довгостроковий розвиток – стратегічна еволюція системи, спрямована на підвищення потенціалу, конкурентоспроможності та інституційної сталості, де кризи розглядаються як можливості для оновлення.

Отже, адаптивне трактування резильєнтності розкриває її як комплексну властивість системи, що поєднує відновлення, гнучкість, відкритість до змін, трансформацію і стратегічний розвиток. Це створює глибше розуміння механізмів стійкості в динаміч-

ному середовищі й закладає фундамент для ефективних управлінських стратегій на різних рівнях соціально-економічних систем.

Висновки. У процесі дослідження встановлено, що резильєнтність підприємств як економічних систем є складною багатовимірною категорією, яка формується під впливом численних зовнішніх і внутрішніх чинників. Сучасне розуміння резильєнтності виходить за межі традиційної ідеї повернення системи до рівноваги та пов'язане з її адаптивністю, гнучкістю, інноваційністю й здатністю до стратегічної трансформації в умовах нестабільності. Проаналізовано два основні підходи – інженерний, що фокусується на відновленні вихідного стану, та адаптивний, орієнтований на еволюцію системи. Ефективна резильєнтна модель поєднує обидва підходи, забезпечуючи короткострокову стабілізацію і довгострокове оновлення.

Резильєнтність виявляється на різних рівнях економічної організації – від індивідуального до макроекономічного, кожен із яких має власну специфіку прояву, механізми відновлення та управлінські інструменти. Авторське визначення резильєнтності базується на адаптивному підході і трактує її як динамічну здатність системи зберігати функціональність, реагувати на виклики, трансформуватися та відтворюватися на новому якісному рівні в умовах змін. Це створює основу для переосмислення стратегій сталого розвитку в умовах невизначеності.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку кількісних індикаторів і методик оцінки резильєнтності на різних рівнях, а також вивчення інституційних механізмів адаптивної стійкості, зокрема через інтеграцію стратегічного управління, цифрових технологій і інноваційних моделей. Важливим є аналіз специфічних типів резильєнтності – цифрової, екологічної, логістичної, а також моделювання поведінки систем під впливом шоків і невизначеності. Міждисциплінарний підхід сприятиме глибшому розумінню комплексної природи цього феномену.

Література

1. Klimek P., Poledna S., Thurner S. Quantifying economic resilience from input-output susceptibility to improve predictions of economic growth and recovery. *Nature Communications*. 2019. Vol. 10, no. 1. URL: <https://doi.org/10.1038/s41467-019-09357-w>
2. Tsiotas D. A 3D index for measuring economic resilience with application to the modern international and global financial crises. *arXiv.org*. URL: <https://arxiv.org/abs/2202.08564>
3. Lugnet J., Ericson Å., Larsson T. Design of Product–Service Systems: Toward An Updated Discourse. *Systems*. 2020. Vol. 8, no. 4. P. 45. URL: <https://doi.org/10.3390/systems8040045>
4. Eichengreen B., Park D., Shin K. Economic resilience: Why some countries recover more robustly than others from shocks. *Economic Modelling*. 2024. Vol. 136. P. 106748. URL: <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2024.106748>
5. Capoani L., Fantinelli M., Giordano L. The concept of resilience in economics: a comprehensive analysis and systematic review of economic literature. *Continuity & Resilience Review*. 2025. URL: <https://doi.org/10.1108/crr-11-2024-0045>
6. Rimidis M., Butkus M. From Adversity to Advantage: A Systematic Literature Review on Regional Economic Resilience. *Urban Science*. 2025. Vol. 9, no. 4. P. 118. URL: <https://doi.org/10.3390/urbansci9040118>
7. Wang X., Li M. Determinants of Regional Economic Resilience to Economic Crisis: Evidence from Chinese Economies. *Sustainability*. 2022. Vol. 14, no. 2. P. 809. URL: <https://doi.org/10.3390/su14020809>
8. Martin R. Regional economic resilience, hysteresis and recessionary shocks. *Journal of economic geography*. 2012. 12(1), 1-32. <https://doi.org/10.1093/jeg/lbr019>
9. He P, Ng TS, Su B, Energy-economic recovery resilience with input–output linear programming models. *Energy Economics*. 2017. 68, 177-191. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2017.10.005>
10. Khaustova V. Y., Reshetnyak O. I. Resilience of Economy: Its Essence and Challenges for Ukraine. *Business Inform*. 2023. Vol. 7, no. 546. P. 30–41. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-7-30-41>
11. Ligonenko L., Andriichuk V. Resilience in the economic aspect: analysis of global trends and prospects for research. *Strategy of Economic Development of Ukraine*. 2023. No. 52. P. 16-37. URL: <https://doi.org/10.33111/sedu.2023.52.016.037>
12. Лещух І. Еволюція теоретичних підходів до дослідження соціально-економічної резильєнтності країни та регіонів в умовах нестабільності. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-50>
13. Прохорова В.В., Безугла Ю.Є., Грицай О.Ю. Процесний підхід в управлінні цифровими змінами на підприємствах в умовах циркулярної економіки. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2024. №3 (87). С. 131-140. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/87.131>
14. Прохорова В.В., Чобіток В.І. Потенціал як стратегічний ресурс забезпечення економічної безпеки підприємств. *Інноваційні платформи управ-*

ліній економічними процесами в умовах цифровізації економіки: колективна монографія за ред. д.е.н., проф. Прохорова В.В. Харків: Видавництво Іванченка І. С. 2020. С. 237-243.

15. Прохорова В.В., Шкурченко О.В. Консолідація ресурсного і інтелектуального потенціалу інноваційного співробітництва відповідно до стратегічно визначених умов ризик інвестування. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 4. Том 3. С. 61-72. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2020-284-4\(3\)-10](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2020-284-4(3)-10)

16. Прохорова В., Залуцька Х., & Маслак Т. Механізм управління розвитком сучасних підприємств як адаптаційна перевага їх стратегічного функціонування. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. 2021. 11(22). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-11\(22\)-08](https://doi.org/10.33296/2707-0654-11(22)-08)

17. Прохорова В., Шкурченко О., & Пікула Г. Вплив глобалізаційних змін на управління інтелектуальним потенціалом підприємств. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. 2024. 18(36). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-18\(36\)-16](https://doi.org/10.33296/2707-0654-18(36)-16)

18. Гоян І. та ін. Сутність феномену «резильєнтності» та основні підходи до його визначення. *Перспективи та інновації науки*. 2023. № 15(33). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15\(33\)-665-674](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15(33)-665-674)

References

1. Klimek, P., Poledna, S., & Thurner, S. (2019). Quantifying economic resilience from input-output susceptibility to improve predictions of economic growth and recovery. *Nature Communications*, Vol. 10, no. 1. <https://doi.org/10.1038/s41467-019-09357-w>
2. Tsiotas, D. A 3D index for measuring economic resilience with application to the modern international and global financial crises. *arXiv.org*. Retrieved from <https://arxiv.org/abs/2202.08564>
3. Lugnet, J., Ericson, A., & Larsson, T. (2020). Design of Product-Service Systems: Toward An Updated Discourse. *Systems*, Vol. 8, no. 4, P. 45. <https://doi.org/10.3390/systems8040045>
4. Eichengreen, B., Park, D., & Shin, K. (2024). Economic resilience: Why some countries recover more robustly than others from shocks. *Economic Modelling*, Vol. 136, P. 106748. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2024.106748>
5. Capoani, L., Fantinelli, M., & Giordano, L. (2025). The concept of resilience in economics: a comprehensive analysis and systematic review of economic literature. *Continuity & Resilience Review*. <https://doi.org/10.1108/crr-11-2024-0045>
6. Rimidis, M., & Butkus, M. (2025). From Adversity to Advantage: A Systematic Literature Review on Regional Economic Resilience. *Urban Science*, Vol. 9, no. 4, P. 118. <https://doi.org/10.3390/urbansci9040118>
7. Wang, X., & Li, M. (2022). Determinants of Regional Economic Resilience to Economic Crisis: Evi-

dence from Chinese Economies. *Sustainability*, Vol. 14, no. 2, P. 809. <https://doi.org/10.3390/su14020809>

8. Martin, R. (2012). Regional economic resilience, hysteresis and recessionary shocks. *Journal of economic geography*, 12(1), 1-32.

<https://doi.org/10.1093/jeg/lbr019>

9. He, P, Ng, TS, & Su, B. (2017). Energy-economic recovery resilience with input-output linear programming models. *Energy Economics*, 68, 177-191, <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2017.10.005>

10. Khaustova, V.Y., & Reshetnyak, O.I. (2023). Resilience of Economy: Its Essence and Challenges for Ukraine. *Business Inform*, Vol. 7, no. 546, P. 30-41. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-7-30-41>

11. Ligonenko, L., & Andriichuk, V. (2023). Resilience in the economic aspect: analysis of global trends and prospects for research. *Strategy of Economic Development of Ukraine*, No. 52, P. 16-37. <https://doi.org/10.33111/sedu.2023.52.016.037>

12. Leshchukh, I. (2024). Evoliutsiia teoretychnykh pidkhodiv do doslidzhennia sotsialno-ekonomichnoi rezylentnosti krainy ta rehioniv v umovakh nestabilnosti. *Ekonomika ta suspilstvo*, № 61. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-50>

13. Prokhorova, V.V., Bezuhla, Yu.Ye., & Hrytsai, O.Yu. (2024). Protseyny pidkhid v upravlinni tsyrovymy zminamy na pidpriemstvakh v umovakh tsyrkuliarnoi ekonomiky. *Ekonomichniy visnyk Dniprovskoi politekhniki*, 3(87), 131-140. DOI: <https://doi.org/10.33271/ebdut/87.131>

14. Prokhorova, V.V., & Chobitok, V. I. (2020). Potentsial yak stratehichnyi resurs zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv. *Innovatsiini platformy upravlinnia ekonomichnymy protsesamy v umovakh tsyrovizatsii ekonomiky*. V.V. Prokhorova. (Ed.). (pp. 237-243). Kharkiv: Vydavnytstvo Ivanchenka I.S..

15. Prokhorova V.V., & Shkurenko, O.V. (2020). Konsolidatsiia resursnoho i intelektualnoho potentsialu innovatsiinoho spivrobitnytstva vidpovidno do stratehichno vyznachenikh umov ryzyk investuvannia. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, № 4, Tom 3, 61-72. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2020-284-4\(3\)-10](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2020-284-4(3)-10)

16. Prokhorova, V., Zalutska, Kh., & Maslak, T. (2021). Mekhanizm upravlinnia rozvytkom suchasnykh pidpriemstv yak adaptatsiina perevaha yikh stratehichnoho funktsionuvannia. *Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka. Seriia Ekonomika*, 11(22). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-11\(22\)-08](https://doi.org/10.33296/2707-0654-11(22)-08)

17. Prokhorova, V., Shkurenko, O., & Pikula, H. (2024). Vplyv hlobalizatsiinykh zmin na upravlinnia intelektualnym potentsialom pidpriemstv. *Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka, Ser. Ekonomika*, 18(36). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-18\(36\)-16](https://doi.org/10.33296/2707-0654-18(36)-16)

18. Hoian, I. «et al.» (2023). Sutnist fenomeny «rezylentnosti» ta osnovni pidkhody do yoho vyznachennia. *Perspektyvy ta innovatsii nauky*, 15(33). [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15\(33\)-665-674](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-15(33)-665-674)

FORMATION OF RESILIENCE OF ENTERPRISES AS ECONOMIC SYSTEMS IN CONDITIONS OF INSTABILITY OF THE ECONOMIC ENVIRONMENT: CONCEPTUAL BASIS

*P. V. Bobryntsev, Postgraduate student, V. N. Karazin Kharkiv National University,
bobryntsev@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-0101-0111>*

Methods. The study is based on the use of system analysis, as well as methods of scientific abstraction (when considering the essence of the concept of «resilience of economic systems»). The levels of resilience manifestation are structured using the classification method. The general and specific method allowed us to determine specific types of enterprise resilience.

Results. The article provides a comprehensive analysis of conceptual approaches to understanding the resilience of economic systems as a key indicator of their stability, flexibility and ability to adapt in the face of global challenges and high uncertainty. The authors note that modern economic science increasingly considers resilience not only as the ability of a system to recover from negative impacts, but also as a dynamic process of transformation that ensures the preservation of functionality and development in new exogenous conditions. As a result of the study, two main approaches to the interpretation of resilience were identified. The first, engineering (mechanistic) one, is focused on the rapid return of the system to the initial equilibrium point after shock events, where the main criterion is the ability to restitution. The second one is an adaptive (evolutionary) approach that emphasizes the role of structural changes, innovations and flexibility as a response to external stressors, which allows the system not only to recover, but also to restructure in accordance with new challenges.

Novelty. The author of the article substantiates the need to synthesize these approaches within the framework of an integrated resilience model, where the process of initial balance restoration is combined with further adaptation and innovative system renewal. The author's definition of resilience is proposed, which defines it as a multifaceted characteristic of an economic system that manifests itself at different levels: mega (macrosystem), meso (organizational-regional level), micro (subsystems and individual enterprises) and individual level (personnel and individual agents). The article also structures the levels of resilience manifestation, determines the specific types of resilience that correspond to them, in particular, national, regional, organizational and personal resilience. The emphasis is on the principles of effective resilience management, which are based on proactivity, interdisciplinarity, systematicity and strategic flexibility.

Practical value. The results obtained can become a methodological basis for the formation of policies to increase the resilience of economic systems, as well as the development of adaptive strategies for the development of enterprises, regions and states in the post-crisis period, contributing to strengthening their competitiveness and resilience to future challenges.

Keywords: resilience, economic system, adaptive approach, engineering approach, multilevel model, transformation, innovation, adaptation

Надійшла до редакції 28.08.25 р.